

בעזהשי"ת

גלי מסכתא

הוכן ע"י ת"ח א' מיקירי ירושלים והופץ על ידי כולל עיון הדף
עיקר כללי מסקנת הסוגיות [ומקורות]
מיועד לאלו שלמדו הסוגיא לתועלת חזרה מקוצרת ושינון

מסכת תענית

כללים לשימוש

[] = מקור או טעם הדבר
() = הוספת פרט או תוספת ביאור
להל' = להלכה (כמובן לא למעשה)
מדאורייתא = מדאורייתא
לרש"י = שיטת רש"י כשתוס' חולקין - עי' בספר סיכומי גפ"ת את שיטת תוס' (וגם לעיקרי החידושים שבתוס')

בפעם הראשונה כדאי לדקדק מאד בדברי הסיכום כדי לתפוס מלא המובן לאור מה שלמדת בפנים הגמרא, ואח"כ לחזור בקלות הרבה פעמים שיהיו מחודדין בפיה.

נא להכניס השמטות החשובות בעיניך
נא להעיר הערות

©

כל הזכויות שמורות
תשנ"ט

כתובת להערות :
גפ"ת, רח' חזון איש 36
פעיה"ק ירושלים תובב"א
טל : 571-2016 (02)

מסכת תענית

פ"א מאימתי

גמ' ב. - י.

הזכרת גבורות גשמים:

ר"א - מיו"ט ראשון [כלולב דצריכים גשמים ומרצים על המים]
ר' יהושע במשנה - מיו"ט אחרון (רש"י - בשחרית)
ר' יהושע בברייתא - משעת הנחת לולב (לרש"י - בשביעי) [גשם סימן קללה בחג] (וניסוך המים כל ז' [הללמ"ס])
ר"י בן בתירה - משני בחג [כניסוך המים - ונסכיהם (יום ב'), ונסכיה (יום ו'), כמשפטם (יום ז')] = מי"ם]
ר"ע - משישי בחג [כניסוך המים - ונסכיה - ניסוך המים ויין]
ר"י - ר' יהושע בן בתירה - ממוסף יום שמיני
(בחז"ל פוסק במנחה להו"א דרב / בערבית לשמואל עד מוסף יום ט', להל' לא)
ת"י א' בגמ' - לר"ג ז' חשון (לתי' א' בבבל [פירי בדברא] ובא"י בזמן המקדש [עולי רגל])
{ גבורות גשמים; ג' מפתחות ביד הקב"ה }

לר"א מותר להזכיר גשמים כל השנה, ור' יהושע חולק

הזכרת טל, רוחות, עבים רשות [לא מיעצר]

מוריד הגשם בימות החמה מחזירין [רש"י - סימן קללה מפני הקציר]
לא אמר מוריד הגשם בימות הגשמים מחזירין

{ א"א לעולם בלא ישראל, ת"ח קשה כברזל; ג' וכנסת ישראל שאלו שלא כהוגן }

טל ומטר עד: ר"י - יו"ט ראשון דפסח

ר"י ה. - שיעבור הפסח (רש"י - וכ"ש מזכירין מוריד הגשם)

(לרבה (איתותב) - שיעבור זמן שחיטת פסח (לרש"י - מנחה ער"פ לא יזכיר))

ר"מ - שיצא ניסן [מלקוש]

{ בימי יואל גדילה תבואה בי"א יום; ירושלים של מעלה; קפצה זקנה על שמואל; אין מסיחין בסעודה;
יעקב לא מת; אילן במה אברכך; יורה ומלקוש }

רביעה	ראשונה	שניה	שלישית
ר"מ -	ג' חשון	ז' חשון	י"ז חשון
ר"י, ר"ג -	ז' [שיגיע האחרון לפרת]	י"ז	כ"ג
ר' יוסי, רשב"ג - י"ז		כ"ג	ר"ח כסלו (כחכמים דיוורה בכסלו)

רביעה ראשונה לשאול טל ומטר (לר' יוחנן בזה"ז בא"י מיו"ט אחרון)

שנייה לנודר עד הגשמים, להיתר עשירים בלקט וכו' בזיתים, לרשות לעוברי דרכים בשדות עד אז,
לזמן הביעור לתבן וקש
שלישית לתענית יחידים אם לא ירד

ברכת גשמים (מודים על כל טפה וטפה) משיצא חתן לקראת כלה (רש"י - טיפה בולטת כנגד טיפה נופלת,
קילוח מים כנגד קילוח השוק)

{ גדול יום הגשמים; ת"ח הגון; תורה לשמה סם חיים; תורה בחברותא; דב"ת כאש כעץ כמים יין
וחלב; }

עצירת גשמים: נתחייבו כליה, ביטול תרומות ומעשרות, לשה"ר, עזות, ביטול תורה, גזל, אין
מתפללים בלחש, פוסקי צדקה ואין נותנין;
למודו קשה - משנתו אינה סדורה, רבו אינו מסביר פנים {

תפילת יחיד נשמעת רק אם משים נפשו בכפו, אבל בציבור אפי' בלי כוונה והוא רחום יכפר וכו'

{ בעלי אמנה; מצדיק עצמו; שמח ביסורין; לא מצלינן אתרתי; ברכה בסמוי מן העין; מותר לנסות בעשר בשביל שתתעשר; באר ענן ומן; מטר בשביל יחיד }

ר"א - כל העולם שותה ממים של מטה ומתמתקין בעבים
ר' יהושע - ממים עליונים ועבים מקבלים מים מרקיע

{ א"י נבראת תחלה, ושותה מי גשמים תחלה ע"י הקב"ה בעצמו }

שאלת גשמים בגולה - ס' בתקופה [רש"י - מקום נמוך וא"צ מטר כ"כ]
רב, ר"פ להל' - וגם יום ס'; שמואל - לא יום ס'

רש"י ב. - ז.

ג' מפתחות לא נמסרו לשליח - לרש"י - לשליח א' ביחד

לר"א ניסוך המים - לרש"י - כל ז'

רש"י בר' יוחנן משמע דפוסק הזכרת מוריד הגשם בערב פסח

שמע גשמים מברך הטוב והמטיב

לשמה - משום כאשר ציוני ה'

גמ' י. - יב:

תענית יחידים (ת"ח) מי"ז חשון בה"ב (תענית קל)

ר"מ, רשב"א - לל"ק דרש"י - דוקא תלמיד (שואלו הל' ואומר) יכול לעשות עצמו כיחיד (ראוי

למנותו פרנס) (לל"ב דרש"י משמע שאסור)

ר' יוסי (ר"י), רשב"ג - לתענית יכול כ"א לעשות עצמו כיחיד

עבר הצרה - מתענה ומשלים

הולך ממקום שמתענין מתענה ומשלים [לרש"י - חומרי מקום שיצא משם]

{ לא יעורר קנאה;

בדרך: לא יעיין בהלכה, לא פסיעה גסה, יכנס לעיר ביום, ירעיב עצמו [מעיו, מספיק מזון];

ברעבון: ירעיב עצמו, איסור תשמיש (תוס' - מנהג חסידות) חוץ מחסוכי בנים;

יצער עם הציבור; בפטירתו חותם על מעשיו ומצדיק הדין }

שמואל, ר' אלעזר הקפר - מתענה נקרא חוטא

ר' אלעזר - נקרא קדוש (כשיכול לסבול)

ר"ל - חסיד חוץ מת"ח [ממעט במלאכת שמים]

לן בתעניתו (רש"י - נמלך להתענות אחר שעבר מקצת הלילה) לא אומר עננו

[דלא קיבל עליו מעיקרא (רש"י - מאתמול כדרך שאר מתענין לשעות (ב"ח - ואף לא בלילה, ואי קיבל

תענית שעות הרשות בידו להתפלל עננו)]

מתענין לשעות ומתפלל עננו

קנקנין של נכרים מותרין אחר י"ב חודש (רש"י - בלא עירווי מים ג' ימים דהולך טעם יין נסך)

קבל חצי היום והתענה כל היום הוי תענית גמור

רב חסדא - תענית שעות - נטרד ולא אכל חצי היום ונמלך להתענות כל היום [תענית" עד שקיעה]

תענית בעי קבלה - רב - בזמן מנחה, שמואל - בתפלת מנחה - רש"י - סמוך לתחלת יום תעניתו

מותר לאכול - רבי (רש"י להל') - עד עלות, ר"א בר"ש - עד קרות הגבר (רש"י - אפי' פעם ראשונה)

רבא - עד שגמר סעודתו אא"כ לא סילק (רש"י - הטבלא),

ל"ב (רש"י להל') - עד שישן אא"כ מתנמנם

קבל תענית סתם ולא פי' תענית יחיד - רב - אסור בסנדל

מר זוטרא החליף סנדל ימין ושמאל ביום תענית

שמואל - אין תענית ציבור בבבל ליאסר בסנדל וכו'

רב - לוח תעניתו ופורע [נדר] חוץ מתענית חלום
ל"ק דשמואל חולק - אי מצי מצער נפשי מתענה (ואי לא - לרש"י - א"צ לפרוע) [לציעורי קבל]
תענית חלום בו ביום, בשבת - ויתבי תעניתא לתעניתא

רש"י יא: - יב.

חלוק לבן של משה הבתי ידיים מחוט אחד שלא יחשדוהו שהוציא מעות הקדש בשפה
ימי מגילת תענית שקדמו דוחה נדרו להתענות ב' וה' - לרש"י - וא"צ להשלים
להל' אוכל עד שישן קבע ועד עלות

גמ' יב: - יד:

ג' תעניות שניות כחומרי תענית ציבור (כט' באב) ואיסור מלאכה ביום [אספו זקנים כעצרת],
יום מעיינים במילי דמתא, קרה"ת והפטרה, בעינן רחמי
ז' אחרונות ג"כ מתריעין (שופרות) (להוספת ברכות),
למ"ד א' (לרש"י להו"א דגמ') - עננו (שבסוף סליחות), ונועלין חנויות
אחר י"ג תעניות ממעטין כמו"מ, בבנין ונטיעת שמחה, בשאילת שלום ומתעטפין ויושבין כנוזפין
ויחידים מתענין עד שיצא ניסן
רב חסדא - ט' באב ואבל אסורים לרחוץ (לרש"י - כל גופו) אף בצונן [אבלות] חוץ מתכפוהו אבליו זאח"ז
תענית ציבור מותר בצונן [אין תענוג] ופניו ידיו ורגליו בחמין
רבא - ל"ק - אבל מותר בצונן [כבשר ויין], ל"ב - אסור
להל' - פניו ידיו ורגליו בצונן מותר אבל לא סיכה א"כ להעביר זוהמא
סנדל מותר בדרך חוץ לעיר
עננו לתענית יחיד מח' אם בין גואל לרופא או בשומע תפלה (להל') [אין יחיד קובע ברכה לעצמו]
וש"ץ בין גואל לרופא
בג' ראשונות רק י"ח ברכות, בשניות - ב' תי' בגמ' אי כ"ד ברכות (רש"י - לא למסקנא) או י"ח ברכות
עוברות ומניקות מתענין רק באמצעיות [רש"י - ראשונות קלות, אחרונות נפיש]
מתריעין (רש"י - בשאר פורעניות) = בשופרות ויש מ"ד אף בעננו אבינו עננו
על חגבים ויתושין עננו ולא שופרות
לשאר פורעניות - ר' אמי (כרבי) אין מטריחין הציבור יותר מי"ג תעניות
ר' יוחנן (כרשב"ג) - עד שיענו משמים
בני ננוה בתמוז לרבי ורב ששת (להל') ישאלו שאילת מטר בשומע תפלה
לר"י ור"נ בברכת השנים
סגירת חנויות - בשני אבל לעת ערב מטיין (ולא נועלין ולא פותחין, דלת א' בלבד, איצטבא בפני פתח
פתוח), וביום ה' פותחין לכבוד השבת
אדם חשוב לא יפול על פניו ולא יחגור שק א"כ ידוע שנענה

רש"י יג. - טו.

ליל ט' באב מותר במלאכה (ואין מפרסמים)
לרבי יהודה בזה"ז הכל לפי השנים - לרש"י - סדר תעניות
ישרים עדיפי מצדיקים, מהרש"א - רשב"א - צדיקים עדיפי מישרים